Vlaams Parlement

vergadering **C96**
zittingsjaar 2018-2019

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Onderwijs

van 7 februari 2019

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Vera Celis aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over het ziekteverzuim bij leerkrachten en directieleden
– 641 (2018-2019)
VRAAG OM UITLEG van Jos De Meyer aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over een toekomstvisie op ziekteverlet in relatie tot werkbaar werk bij oudere personeelsleden in het onderwijs
– 656 (2018-2019) 3

VRAAG OM UITLEG van Koen Daniëls aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over een andere aanpak van pedagogische begeleiding
– 677 (2018-2019) 11

VRAAG OM UITLEG van Koen Daniëls aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over leerlingen die met succes een B- of C-attest aanvechten
– 678 (2018-2019) 16

VRAAG OM UITLEG van Vera Celis aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over het ziekteverzuim bij leerkrachten en directieleden
– 641 (2018-2019)

VRAAG OM UITLEG van Jos De Meyer aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over een toekomstvisie op ziekteverlet in relatie tot werkbaar werk bij oudere personeelsleden in het onderwijs
– 656 (2018-2019)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: Mevrouw Celis heeft het woord.

Vera Celis (N-VA): Minister, depressies, burn-outs, stress enzovoort vormen het resultaat van de steeds groter wordende druk die op de schouders van het onderwijspersoneel terechtkomt. Iedereen die ooit leerkracht is geweest, weet goed waarom: leerkracht zijn, vereist een enorm groot fysiek en mentaal engagement. Daarbovenop komt nog eens de verhoogde druk van de ouders, de onderwaardering van het beroep en de grote druk van de gemeenschap om alle maatschappelijke problematieken op te lossen.

Dat leerkrachten en directieleden onder stevige druk staan, uit zich ook dit jaar weer in het rapport over het ziekteverzuim bij onderwijspersoneel van het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AGODI). In 2017 namen leerkrachten gemiddeld 15,87 ziektedagen op, tegenover 15,77 ziektedagen in 2016. Hoewel de cijfers zich eindelijk stabiliseren, blijft het aantal erg hoog, zeker als je weet dat nog steeds 40 procent van de ziektedagen te wijten zijn aan psychologische aandoeningen zoals stress, depressie of burn-out.

Vooral het directiepersoneel uit het basisonderwijs is oververtegenwoordigd in de cijfers. De recente maatregelen, zoals het lesvrij maken van directeurs uit het basisonderwijs en extra administratieve ondersteuning, zijn dan ook welgekomen. Een positief gegeven is dat steeds meer leerkrachten gebruikmaken van het verlof voor verminderde prestaties, waardoor men de kans krijgt om deeltijds aan de slag te gaan na een moeilijke periode van afwezigheid wegens ziekte.

In opvolging wens ik graag de volgende vragen te stellen, minister. Hoe evalueert u de nieuwste cijfers over het ziekteverzuim bij onderwijspersoneel? Merkt u dat de initiatieven van de laatste jaren hun vruchten beginnen af te werpen? Hoe verlopen de gesprekken met de onderwijspartners over de hoge cijfers? Acht u extra maatregelen nodig, enerzijds op het vlak van preventie en anderzijds op het vlak van de begeleiding van slachtoffers?

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Voorzitter, collega's, mijn vraag sluit naadloos aan bij die van collega Celis. Zoals blijkt uit het persbericht van de minister over de laatste cijfers van AGODI, bleef het gemiddelde aantal ziektedagen van onderwijspersoneelsleden in 2017 vrij stabiel tegenover vorige jaren. Ongeveer vier op de tien personeelsleden zijn in 2017 geen enkele dag ziek geweest.Net als in de vorige jaren zijn stress, depressie of burn-out belangrijke oorzaken van ziekteverzuim. Die aandoeningen waren in 2017 goed voor bijna 40 procent van de ziektedagen.

De jongste personeelsleden tellen gemiddeld de minste ziektedagen, de ouderen teller er meer. Bij de min 26-jarigen is het ziekteverzuimpercentage 1,40 procent, bij de 56-plussers is dat 8,61 procent. Over iets langere termijn bekeken,

zien we in de ziekteverzuimcijfers toch een lichte stijging. Als we bijvoorbeeld vergelijken met de cijfers die ik opvroeg in mijn schriftelijke vraag van 30 november 2015, dan zien we een lichte verdere stijging van het gemiddelde aantal dagen afwezigheid. Ook het nulverzuim neemt af: van 47,65 procent in 2014 naar 42,72 procent in 2017. AGODI geeft zelf aan dat 50 procent nulverzuim het streefdoel moet zijn voor een gezonde onderneming.

Zoals de minister zelf aangeeft in haar persbericht van 17 januari jongstleden, wordt de groep oudere personeelsleden steeds groter door een verschuiving van de pensioendatum en het uitdoven van sommige verlofstelsels. Het is belangrijk om te voorkomen dat dat langer werken zou leiden tot een verdere stijging van het aantal dagen afwezigheid, vandaar dat ik mij in mijn vraagstelling uitsluitend wil focussen op dat aspect.

Minister, hoe ziet u de relatie tussen langer werken in het onderwijs en de evolutie van het ziekteverlof? Welke beleidsmaatregelen zijn mogelijk en wenselijk om mensen die langer in dienst blijven door werkbaar werk, ook langer effectief aan het werk te houden, dus met zo weinig mogelijk dagen ziekteverlet? Welke maatregelen kunt u op dat vlak nemen en welke hebt u al genomen? Welke maatregelen kunnen de scholen op dat vlak zelf nemen?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega's, ik wil beginnen met iets dat mij al langer op de lever ligt. Het woord 'ziekteverzuim' vind ik geen mooi woord. Ik heb het net nog even opgezocht: ziekteverzuim duidt op het 'buitensporig afwezig zijn', terwijl we hier gewoon een rapport bespreken dat de ziektedagen of het ziekteverlet of hoe je het ook mag noemen, bespreekt.

Als we dat rapport bekijken, zien we dat het aantal ziektedagen in 2017 het hoogste was van de laatste 5 jaren. Het ging wel over een heel lichte stijging ten opzichte van 2016, met 0,03 procent, waardoor we eigenlijk kunnen zeggen dat het ziekteverlet de laatste jaren vrij stabiel is. Het gemiddelde aantal ziektedagen per personeelslid bedraagt in 2017 15,87 dagen, tegenover 15,77 dagen in 2016.

We zien wel dat het aantal ziektedagen stijgt met de leeftijd. In alle leeftijdsgroepen zijn de vrouwen gemiddeld meer dagen afwezig dan de mannen. Er is binnen de leeftijdsgroep van 56 tot 65 jaar geen opvallende stijging van het aantal ziektedagen in de afgelopen drie jaar, noch bij de mannen, noch bij de vrouwen.

Als we naar de ziekten zelf kijken, dan blijven psychosociale aandoeningen ook in 2017 de voornaamste oorzaak van ziekte. Dat is vooral bij directiepersoneel het geval, hoewel er in die groep wel een daling is ten opzichte van 2016. Ze blijven de grootste groep, maar het aantal daalt wel.

Ik heb in het verleden al een aantal maatregelen genomen op het vlak van ziekteverlof, preventie en werkbaar werk. Ook in het kader van de werkgroep psychosociale risico's wordt er op regelmatige basis overleg gepleegd met de sociale partners. We bekijken daar samen met onze werkgevers, de werknemersorganisaties en de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg (WASO) welke acties we kunnen op touw zetten, en welke nieuwe initiatieven er kunnen worden genomen om scholen te stimuleren om hun beleid rond psychosociaal welzijn te verbeteren.

Op voorstel van de werkgroep psychosociale risico's heb ik in 2018 een nieuwe reeks opleidingen georganiseerd voor 160 vertrouwenspersonen. Er zijn nu al 400 personen opgeleid. In 2018 gebeurde voor het eerst de verplichte supervisie voor 80 al opgeleide en aangestelde vertrouwenspersonen, om te kijken of alles

in orde is. Op die manier willen we hun de kans geven om hun gespreksvaardigheden en luistertechnieken verder te ontwikkelen, en hun ervaringen te delen met andere vertrouwenspersonen.

In het najaar van 2018 werden er samen met de FOD WASO een aantal opleidingen georganiseerd. Zestig cursisten konden deelnemen aan workshops met betrekking tot de aanpak van psychosociale risico's in het onderwijs. Ze leerden onder andere hoe je op een dynamische manier kunt omgaan met stress bij leraren. Er werd ook een workshop georganiseerd over bemiddeling, als techniek om bepaalde conflicten te vermijden.

Aangezien de schoolleider de cruciale schakelfiguur is van het organiseren van werkbaar werk in zijn school of instelling, maken we supervisies tussen schoolleiders gemakkelijker. Het thema is het werkbaar maken van werk. Onze administratie is momenteel een oproep aan het uitwerken om toe te laten dat schoolleiders hun eigen casussen voorleggen, om samen te bespreken hoe je psychosociale risico's in de onderwijssector kunt vermijden.

Wij actualiseren op geregelde tijdstippen informatie over psychosociale risico's op de website van het Vlaams Ministerie. We hebben nu ook een toolbox met instrumenten om psychosociale risico's te voorkomen. Onderwijsinstellingen kunnen ook beter ondersteund aan de slag gaan.

We nemen echt initiatieven om onze onderwijsinstellingen te ondersteunen bij hun beleid rond psychosociaal welzijn. Zoals jullie weten, is de feitelijke uitrol van dit beleid de taak van het schoolbestuur. Zij moeten werken aan het welzijn van het personeel. Er ligt ook een grote verantwoordelijkheid bij de directies. Dat zijn vaak de gemandateerden van het schoolbestuur. Het werken aan een goed schoolklimaat moet met alle actoren binnen de school samen gebeuren.

Uit het rapport blijkt ook dat de directies basisonderwijs vaak onder druk staan. Daarom worden directeurs sinds dit schooljaar meer lesvrij gemaakt – de collega's hebben hier al naar verwezen. 327 directeurs van basisscholen met meer dan 100 leerlingen en 88 directeurs van nog kleinere scholen hebben veel minder lesopdrachten gekregen, of hebben geen lesopdrachten meer.

Er werd ook, niet te versmaden, extra administratieve ondersteuning toegekend: 20 miljoen euro recurrent. Dat betekent voor onze basisscholen een verhoging van gemiddeld een vijfde van het budget administratieve ondersteuning – het gaat over een gemiddelde in Vlaanderen, voor de ene school is dat meer dan voor de andere. Dat betekent dat je een pak extra personeelsleden hebt: je krijgt 380 tot 500 extra personeelsleden in de administratie in de basisscholen. Want dat is eigenlijk een van de meest gehoorde klachten: zowel leerkrachten als directies kreunen onder de administratieve lasten.

In het kader van de re-integratie zijn er ook twee regelingen ingevoerd om personeelsleden opnieuw aan het werk te krijgen, en ik ben er bijzonder trots op dat we dat in het onderwijs gerealiseerd hebben. Je hebt ten eerste het verlof voor verminderde prestaties wegens ziekte, en ten tweede het langdurig verlof voor verminderde prestaties wegens ziekte – mensen die altijd een beetje ziek zullen blijven.

Ik stel vast dat er een aanzienlijke stijging is van het aantal mensen dat gebruikmaakt van die verlofstelsels. Ik vind het zeer positief dat meer en meer mensen het werk deeltijds hervatten na een zware ziekte, of bij een chronische ziekte. Ook dat is werkbaar werk. We zien daar ook een stijging van de cijfers, maar eigenlijk is dat goed nieuws, want dat zijn mensen die anders misschien helemaal niet zouden terugkeren naar het werk. Als je de keuze moet maken tussen deeltijds kunnen werken of niet meer werken, dat het deeltijds werken daar toch de voorkeur geniet.

De voorzitter: Mevrouw Celis heeft het woord.

Vera Celis (N-VA): Als ik het cijfer van 15,87 vergelijk met het eerste cijfer uit 2016, namelijk 15,77, dan is dat een lichte stijging, dat klopt. Als je naar de verschillende groepen kijkt, dan valt er absoluut wel iets te zeggen over de interpretatie van die cijfers.

Mijn vraag is gebaseerd op de problematiek die ik heel graag opvolg, maar ook op een aantal krantenartikels. Dan zie ik daar rond heel het verhaal van absenteïsme toch een aantal rare zaken. En inderdaad, afwezigheid wegens ziekte klinkt nog altijd veel beter dan de term ziekteverzuim.

In een artikel in het Belang van Limburg wordt bijvoorbeeld aangegeven dat, wanneer je Vlaanderen van west naar oost bekijkt, dus van West-Vlaanderen naar Limburg, het ziekteverzuim in Limburg groter is dan in West-Vlaanderen. In het artikel spreekt men dan van de mijngemeenten. Als je een klas hebt met 27 verschillende nationaliteiten, dan is dat zeer belastend voor de mensen die er les moeten geven. Dat zou aanleiding kunnen geven tot ziekte of een burn-out, of wat dan ook.

Ik vind het ook vreemd dat bijvoorbeeld oudere leerkrachten die heel graag voor de klas staan, langer aan het werk blijven, en dus zelfs bereid zijn om de school te depanneren en ook nog een aantal keren terug te komen om interims te doen. Anderzijds zie je bij bepaalde groepen dat het afwezig zijn wegens ziekte zo hoog blijft. Ik vraag mij dan af wat daar toch gebeurt: mensen die terugkomen en het heel graag doen, en anderen die wegens burn-out, planlast, werkdruk ziek worden.

Terwijl ik mij daarin verdiepte, heb ik mij op een paar heel interessante teksten kunnen baseren. Ik zag deze week een Nederlands proefschrift, dat toch al wel een aantal jaar oud is, en waarin de schrijver zegt dat het psychologisch welbevinden uit zes dimensies bestaat: zelfacceptatie, positieve relaties met anderen opbouwen, omgevingsbeheersing, autonomie krijgen, zin van het leven ervaren en persoonlijk kunnen groeien. Dat zijn inderdaad dimensies waaraan een jonge, beginnende leerkracht, of iemand die toch beslist om in het onderwijs te blijven, behoefte heeft. Hoe kunnen we dan misschien sterker ondersteunen om die persoonlijke groei van mensen in een onderwijscarrière te garanderen, die positieve relaties met de collega's bevorderen, een rustige omgeving creëren waarin gewerkt kan worden, en dergelijke? Als dat misschien een element in het verhaal kan zijn waarop ingezet moet worden, denk ik dat we misschien op de goede weg zijn om die cijfers naar beneden te krijgen.

Minister, ik kan me ook niet van de indruk ontdoen – en u hebt gelijk – dat er naar bemiddeling, naar aanpak van die psychosociale aandoeningen, naar ondersteuning van directies al heel wat initiatieven genomen zijn, en dat er ook heel wat centen tegenover gesteld zijn. Ik ga daar helemaal mee akkoord. Maar de cijfers dalen nog niet. Dus ik zie het effect nog niet zo. Ik heb de voorbije week opnieuw twee mensen bij mij gehad met een individueel pestgedrag, slachtoffers die dus een carrière van jaren hebben uitgebouwd en waar opeens een kink in de kabel komt, en die dus een problematiek meesleuren waarvan je zegt: hoe moet je van daaruit nog ooit de weg terug naar de school vinden, laat staan kunnen functioneren in de school?

Ik ga dus mijn vraag nog eens opnieuw stellen, zeker wat de pesters betreft. Want 40 procent van alle mensen die lesgeven, zijn nooit ziek, er zijn er een aantal die de griep hebben, maar we zitten nog altijd met een kleine 40 procent die vanuit die psychosociale aandoeningen gedurende langere tijd thuis zijn. Hoe pakken we dat verder aan? Ik vraag nog eens of er toch geen mogelijkheid is om verder in te zetten op een onafhankelijk meldpunt, waar men met die mensen aan de slag gaat. Want ik zou niet willen dat we verzanden in een situatie die

Herman Brusselmans in Humo schetste – in een artikel van eind januari – waar hij zegt: 'Schaf de school gewoon af, want er is gewoon geen interesse meer. Wat je voor bepaalde gevestigde waarden en kennis nodig hebt en wat je wil weten, vind je wel op Google.' Ik denk niet dat we zover moeten meegaan, maar ik zou toch heel graag de cijfers van de afwezigheid wegens ziekte naar beneden zien gaan, zeker wat psychosociale aandoeningen en de burn-outs betreft.

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Ik sluit mij graag aan bij de beschouwingen van collega Celis. Minister, u hebt terecht gewezen op een reeks maatregelen die u deze legislatuur genomen hebt. Ik denk aan de belangrijke maatregelen voor starters en ik verwijs hierbij ook naar het ontwerp van decreet dat we straks nog gaan stemmen in verband met cao XI. Terecht wijst u op de maatregelen die u genomen hebt voor de directies basisonderwijs, en ook voor de betere ondersteuning ervan, en op de zinvolle aanpassing van de verlofstelsels.

Ik wil mij in mijn vraagstelling vooral focussen op de oudere leerkrachten, want uit de ziektecijfers blijkt ook dat zij jammer genoeg de belangrijkste groep zijn wat de afwezigheden betreft. Het gaat hier over personeelsleden met veel anciënniteit, een rijke ervaring, en die meestal toch nog gemotiveerd zijn om een zinvolle invulling te geven aan hun opdracht als leerkracht.

Minister, kunnen er op termijn maatregelen genomen worden om de loopbaan verder te differentiëren voor mensen met veel ervaring, zodat ze nog meer en opnieuw gemotiveerd worden om een dagdagelijks werk in te vullen? Moeten er beleidsmaatregelen genomen worden op dat vlak? Wat kunnen de scholen eventueel zelf doen om een boeiende opdracht te geven aan hun zogenaamde anciens?

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Ik denk dat het een heel belangrijk onderwerp is dat collega's Celis en De Meyer hier op de agenda gezet hebben. Mensen die uitvallen, is niet goed voor allerlei zaken. Ten eerste moet je als school vervangingen zoeken. Ten tweede zijn leerlingen hun continuïteit kwijt. Maar ten derde vallen die betrokken leerkrachten, die met veel zin en passie aan de job begonnen of bezig waren, uiteindelijk uit met vooral psychosociale aangelegenheden, waar collega Celis in het verleden al zeer veel over is tussengekomen, en waar ik alleen maar kan zeggen: jammer dat het zo traag gaat op een aantal vlakken.

Maar ik wil toch nog een ander element inbrengen, zijnde de reden waarom men uitvalt. Ik had het genoegen om deze week, vorige week en de week daarvoor opnieuw een aantal dagen in scholen mee te draaien. Ik denk dat de vaststelling dat onderwijs in de klas en in de school gebeurt, belangrijk is. De vraag is dus telkens opnieuw: als wij maatregelen nemen hier in Brussel, in het parlement, in de regering, zijn die maatregelen voelbaar, zichtbaar en haalbaar in de klas en in de school?

Dat is een heel belangrijke vraag, minister. U hebt met deze regering een moeilijke oefening gedaan om, onder andere in het kader van het M-decreet, in extra middelen te voorzien. Dan kom ik echter in scholen, waar ze me dienstbrieven laten zien, waaruit blijkt dat ze duizenden euro's minder ontvangen. Ze krijgen minder mensen. Dan zeggen ze mij: 'Dat klopt toch niet. Je hebt op ons bespaard'. Dan zeg ik 'neen', met de cijfers in de hand van deze regering en van de begroting die het parlement goedgekeurd heeft. Dan stel ik me de volgende vragen: wat gebeurt er met die middelen, waar zijn die naartoe, hoe komt het dat men die in de klas niet voelt? We geven extra uren omkadering. 'Omkadering' is eigenlijk een fout woord. Het lijkt alsof het iets is dat errond zit. Ik denk dat het 'inkadering' moet zijn, in de

school en in de klas. Leerkrachten klagen dat ze, ondanks de miljoenen aan extra middelen, nog altijd 28 leerlingen in hun klas hebben, wat te veel is. Dat zijn zaken waardoor leerkrachten uitvallen.

Minister, ik wil u dus de volgende bijkomende vraag stellen. Hoe kunnen we er zeker van zijn dat middelen die we vrijmaken in scholen, voor scholen, voor leerkrachten, voor leerlingen, in de scholen ook effectief gebruikt worden waarvoor ze nodig zijn, om oplossingen te bieden aan wat naar voren komt, namelijk het feit dat leerkrachten uitvallen omdat ze hun job niet meer aankunnen?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega's, dit is een heel belangrijk thema, daar ben ik het volkomen mee eens.

Ik heb hierbij een paar opmerkingen. Eerst en vooral: als het gaat over de toekomst van ons onderwijs – en ik kijk dan vooral naar collega Celis – denk ik dat de tijd van 'één klas, één leraar' voorbij is. Leerkracht zijn wordt teamwork. Wat mij enorm interesseert en wat we ook onderzoeken, is het effect van team teaching op het welbevinden op school. Als je niet meer als individuele leraar voor alles verantwoordelijk bent, maar alles kunt delen met velen, dan kan dat zeer positieve effecten hebben. We zien ook dat steeds meer scholen een beroep doen op professionele organisaties om hen te helpen bij de reorganisatie van het beleid. Dit heeft ook positieve effecten. Sowieso is onderwijs mensenwerk. Er is echt een omwenteling aan de gang op het vlak van hoe dat aangepakt wordt. Collega De Meyer zei het al: scholen hebben coördinatoren en experten. Collega Daniëls had het over de ondersteuning in scholen. Dat betekent dat er sowieso steeds meer teamwork komt. Op zich zou dat een heel goede zaak moeten zijn.

Een belangrijke opmerking is ook dat leerkrachten die niet functioneren in een school, zelfs als er een fantastisch team is, een hele schoolcultuur negatief kunnen beïnvloeden. Wij zijn op dit ogenblik met de sociale partners aan het spreken over de evaluatieprocedure. Ik vind het echt van belang dat we daar tot een doorbraak komen. U weet dat het Rekenhof een rapport gemaakt heeft over het effect van de vaste benoeming. Het heeft gezegd: 'Het probleem is niet de vaste benoeming, het probleem is de manier waarop geëvalueerd wordt.' Voor mij zou het goed zijn als we wat vernieuwing kunnen binnenbrengen in die evaluatieprocedure. Mensen hebben recht op vast werk. Men vraagt dat ook. Maar het is belangrijk dat evaluaties ook leiden tot bijsturingen in gedrag en tot effectieve maatregelen als dat nodig is.

Collega Celis, dat onafhankelijk meldpunt moet kunnen, maar ik verschil daarover wel van mening met u. Ik heb het vroeger al gezegd. Voor mij vormt een centraal onafhankelijk meldpunt er weer een echelon bij. Ik vind dat de school en het schoolbestuur echt de verantwoordelijken zijn voor de schoolcultuur. Er moeten een evaluatiepraktijk en een goede evaluatieprocedure zijn op school. Dat is in elk bedrijf zo, waar men als team wil werken. Ik vraag me af wat de meerwaarde is van een onafhankelijk meldpunt. We moeten echt komen tot een cultuur waarin ook op school met vertrouwenspersonen gewerkt kan worden. Ik wil eigenlijk vooral daarin investeren. Dat is de reden waarom we in die honderden mensen investeren die overal in de scholen aan de slag zijn met de vertrouwenspersonenopleidingen. Het is goed om soms eens van mening te verschillen. Ik deel wel de bezorgdheid. Waar mensen samenwerken, krijg je onvermijdelijk situaties waarin gepest wordt. In het onderwijs is dat niet anders. Maar de hefbomen zijn aanwezig om daar een halt aan toe te roepen.

Dan wil ik ingaan op het uitvallen van de jonge leerkrachten. Collega De Meyer zei het al: onderschat de maatregelen niet die deze regering op dat vlak neemt. Straks stemmen jullie – hopelijk positief – over een begeleidingsrecht op school.

Elke leerkracht die start, geven we, in het lager onderwijs via die platformen, een vast loon en werkzekerheid. Ze hebben echter ook recht op begeleiding, op coaching. We horen heel vaak van jongeren: ze zijn net afgestudeerd, ze hebben wel een stage gedaan, maar plots staan ze er alleen voor. Ze komen vaak terecht in zware klassen, of in klassen met leerlingen met heel diverse problematieken. Ze moeten daarom ondersteuning en coaching krijgen.

Collega Daniëls, u had het over de voelbaarheid in de klas. Wat zeker voelbaar is, is het feit dat we onze directeurs lesvrij gemaakt hebben. Als je dat niet voelt, dan is dat toch eigenaardig. Idem dito met de administratieve ondersteuning. Ik heb daar heel veel reactie op gekregen van directies, die zeggen dat het voor hen 8 à 10 tot 12 uur extra scheelt qua extra ondersteuning. Die 20 miljoen euro voor de directies is dus direct voelbaar, want die middelen worden ook direct aan de scholen gegeven.

Wat de middelen en de dienstbrieven betreft, is het natuurlijk zo dat wij scholen financieren op basis van het aantal leerlingen. Ik ken de specifieke situatie niet, maar de index is aangepast.

Je hebt natuurlijk middelen die worden toegekend op basis van het aantal leerlingen. Ik heb ook de commentaren gelezen van een vereniging van leidinggevenden die zegt dat ze opnieuw naar de oude situatie van het ondersteuningsnetwerk willen, waarin maar een paar scholen ondersteuning kregen en de rest niets. Dat kan natuurlijk niet. Wij hebben in die ondersteuning veel extra geld geïnjecteerd. We hebben die uiteraard over alle scholen in Vlaanderen verneveld. Dat heeft tot gevolg dat sommige scholen die in het eerste project zaten en heel veel steun kregen, nu wat minder krijgen. Dat is evident. Dat is het gevolg van het feit dat we aanvankelijk maar op een paar gelukkigen inzetten en dat nu alle scholen in functie van het aantal leerlingen ondersteuning krijgen. Het hangt wat van de school af, maar ook daar merk ik dat er scholen en ondersteuningsnetwerken zijn die schitterend werken. Ik heb er een paar in het Antwerpse bezocht – om niet altijd over West-Vlaanderen te spreken – die fantastisch werk leveren. Ook de leerkrachten zeggen daar dat ze echt een verschil voelen en dat er ondersteuning is. Maar er zal in de toekomst zeker nog ondersteuning nodig zijn.

De problemen van kinderen hebben niet allemaal met het M-decreet te maken. Ze hebben ook andere problemen. We merken dat de leerkracht dat niet allemaal alleen aankan. In heel veel situaties is begeleiding nodig. U weet dat we voor gedragsproblemen ook inzetten op een begeleidingsproject. We zien daar resultaten van, maar dat zal wat mij betreft in de volgend jaren nog wat geïntensiveerd moeten worden. Er zijn dus heel wat factoren die impact hebben op het al of niet ziek zijn.

Ik heb de cijfers niet bij de hand, maar u weet ook dat in het kleuteronderwijs jonge vrouwen die zwanger worden onmiddellijk een aantal maanden afwezig zijn. Ik krijg daar veel commentaar op van mensen die zich afvragen of dit nu echt moet. Ze vragen of ik dit niet kan veranderen, want ze vinden dat zelf niet altijd even leuk. Dat heeft natuurlijk ook een grote impact. We hebben hierover al gediscussieerd.

Op sommige factoren hebben we vat. Er zijn ook een aantal factoren, die met de schoolcultuur te maken hebben, waarop we minder vat hebben. Zoals ik in het begin van mijn antwoord zei, mevrouw Celis, hebben we wel impact op de wijze waarop de school op het vlak van het mentale welbevinden wordt georganiseerd.

Mijnheer De Meyer, u had het over de differentiatie die nodig is in de loopbaan. Ook dat telt mee. Het is voor mij belangrijk om daar zicht op te krijgen door een aantal voorbeeldscholen te nemen, te kijken hoe ze georganiseerd zijn en de link of correlatie met de uitval op school te bekijken. Als we daar wat zicht op krijgen, kun je ook meteen aantonen dat de manier waarop een school op het vlak van

psychosociaal welbevinden is georganiseerd, een impact kan hebben. Ik heb daar nog geen harde cijfers over, dus het is iets wat het onderzoeken waard is.

De voorzitter: Mevrouw Celis heeft het woord.

Vera Celis (N-VA): U hebt net team teaching als een voorbeeld genoemd waarmee we in een moderne schoolcultuur aan de slag kunnen gaan. Daar hebt u overschot van gelijk in. Als ik naar mijn basisonderwijs kijk, dan heb ik zes jaar lang met leerlingen in de klas gezeten die ik ook vanuit de jeugdbeweging, vanuit mijn straat en buurt, kende. Dat publiek was door en door gekend en veranderde niet. Er zat een leerling met een Italiaanse achtergrond in de klas. Die was afkomstig uit de Italiaanse migratiegolf in de jaren 60. Die kwam voor ons van het einde van de wereld. De rest van de klas was zeer bekend. Met hen deed je je basisonderwijs en later het secundair onderwijs uit.

Als je nu naar de samenstelling van die klassen kijkt, dan is dat door de anderstaligheid, de diverse profielen en nu ook nog door de leerlingen met zorgnoden absoluut niet vergelijkbaar. Er wordt van ons onderwijzend personeel ook verwacht dat ze daarmee kunnen omgaan.

Ik denk dat de mogelijkheid om die mensen toch te evalueren zeer belangrijk is. We hebben vanuit de N-VA altijd bepleit dat die procedure goed en sterk moet worden uitgewerkt. Ze moet goed zijn, zeker voor de evaluatie van directies. Het is natuurlijk niet evident omdat heel wat directies uit het leerkrachtencorps komen. Het is natuurlijk niet omdat je een heel goede leerkracht bent, dat je ook een goed directielid bent en dat dit beroep bij je past.

Ik begrijp wat u zegt over het onafhankelijk meldpunt. De aanpak van de scholen zou van die aard moeten zijn dat je niet naar een onafhankelijk meldpunt moet gaan. De realiteit leert me toch dat wanneer er pestgevallen tussen leerkrachten en directies of tussen de lokale en algemene directeur in het gemeenschapsonderwijs zijn, die directie dat niet kan oplossen. Want je staat altijd als dader en slachtoffer oog in oog tegenover elkaar. Het water kan zo diep zijn en de situatie zo verziekt dat dat niet opgelost raakt. Waar klop je dan nog aan?

U zult wel begrepen hebben dat ik onder de indruk was van het Nederlandse proefschrift waarin ik me deze week heb verdiept. Daarin wordt over de correlatie gesproken tussen talenten die leerkrachten moeten hebben en het kunnen omgaan met werkdruk en de gevolgen daarvan, zoals afwezigheid wegens ziekte indien die werkdruk als te groot wordt ervaren. Talenten die men toedicht aan leerkrachten om zich te kunnen handhaven, zijn optimisme, prestatiegericht voor de klas staan en stressbestendigheid. Ik denk dat we deze drie factoren als evident bij leerkrachten mogen verwachten. Ik hoop ook dat bij de niet-bindende toelatingsproef voor onze leerkrachten die drie talenten worden getest. Dat zijn natuurlijk al zeer belangrijke gegevens om goede leerkrachten te kunnen worden, zodat ze een antwoord kunnen bieden op al die uitdagingen die ze voor een klas zullen meemaken.

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Minister, u stelt dat er verder onderzoek zou komen naar de differentiatie in de loopbaan en de eventuele invloed daarvan op al of niet aanwezig zijn. Ik denk dat dat een bijzonder interessant thema is.

Ik wil ook nog meegeven dat ik vind dat de sociale partners bij de verdere gesprekken rond het loopbaanpact zeker veel aandacht moeten hebben voor oudere leerkrachten en voor de manier waarop ze kunnen zorgen voor werkbaar werk.

Ten slotte heb ik nog een vraag – met een knipoog – voor collega Celis, die opnieuw vele dagen in scholen aanwezig was. Was dat om zieke leerkrachten te

vervangen of voor een tegensprekelijk debat? Mijn grootste zorg is natuurlijk dat u de directies geen extra planlast bezorgt. Tijdens de middagpauze zult u mij wel een antwoord geven.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Koen Daniëls aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over een andere aanpak van pedagogische begeleiding
– 677 (2018-2019)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Dank u wel, collega De Meyer, want u hebt naadloos de overgang gemaakt naar mijn vraag. U illustreert het perfect. We hebben geen nood aan pedagogische begeleiding die een powerpointpresentatie komt door-klikken tijdens de middagpauze, maar wel aan een pedagogische begeleiding in de klas en scholen.

Dit is wat ik gedaan heb: ik ben gaan kijken hoe pedagogische begeleiding aan de slag gaat in scholen en dat heeft geresulteerd in de volgende vraag, die ik graag met jullie deel.

Een samenwerking van Vlaamse universiteiten, hogescholen en koepelorganisaties vraagt in een manifest, via de website www.destartendeleraar.be, om meer aandacht te schenken aan de begeleiding van leerkrachten en beginnende leerkrachten. In één beweging – en daar gaat het over, daarom was ik in die scholen – begraven ze ook de pedagogische studiedag, die volgens hen "te kort, te theoretisch en te beperkt is". Ze pleiten zoveel mogelijk voor leertrajecten met niet alleen studiedagen, maar ook opvolging in de klas en in de school, zodat de professionalisering duurzaam is.

Collega's, ik heb dat mogen meemaken en dat was zeer intensief, ook voor de begeleiding zelf. Die werd namelijk geconfronteerd met de eigen tips. Als een leerkracht op een studiedag tips krijgt over een bepaalde manier van aanpak, dan gaat die naar huis, probeert die de tips te implementeren, en als het niet werkt, dan krijgt die het gevoel dat het zijn of haar schuld is.

Nu stonden de begeleiders echter zelf in de klas en werden ze zelf geconfronteerd met hun tips. Als die niet werkten, dan kregen leerkrachten de zekerheid dat er een andere aanpak nodig was en kon er ook direct bijgestuurd worden. Dat is een vorm van begeleiding die ik in het plat Waaslands zou omschrijven als 'met de caoutchouc botten in de moor'; vertaald naar het Nederlands wordt dat 'met de rubberen laarzen in de modder'.

Bovenstaande werkwijze zorgt ervoor dat de begeleiding geconfronteerd wordt met haar eigen manier van begeleiden en ook direct feedback krijgt. Het is ook een veel veiligere vorm, want leerkrachten ondervinden zo dat ze een deel van een team worden en een veel nabijere relatie krijgen. Als de begeleiding op regelmatige basis effectief mee in de klas komt voor een gekozen project, dan gaan leerkrachten ook bepaalde vragen opsparen. Dat is een manier van werken met goede resultaten. In dit geval was het Odisee-hogeschool. Ik moet hen erbij vermelden, want zij hebben er veel tijd en energie in geïnvesteerd.

Het manifest haalt eigenlijk drie stappen aan. Een eerste stap is het vasthouden en goed onthalen van starters en hen niet gewoon inschakelen om resturen en -taken in te vullen. Collega Krekels heeft er in het verleden al op gewezen dat pas

afgestudeerde leerkrachten soms als zorgleerkrachten worden ingezet, terwijl ze zelf nog niet zoveel ervaring hebben. Dat is niet echt slim. Starters die in hun beginjaren van opdracht naar opdracht hoppen, haken al te vaak af.

Een tweede stap is investeren in professionalisering van de leraren in het algemeen en van de starters in het bijzonder. Scholen, pedagogische begeleidingsdiensten en lerarenopleidingen moeten de middelen krijgen om samen een coherent systeem van professionele vorming en coaching uit te bouwen. Enkel als de vorige twee stappen vervuld zijn, kan men de derde stap realiseren, met name leerwinst boeken bij de leerlingen.

Het klopt, denk ik, als ik zeg dat je nog geen volleerd leerkracht bent als je de lerarenopleiding hebt afgerond. Je leert doorheen je hele carrière bij. Leerlingen veranderen soms ook, evenals de context van de school.

De docenten uit de lerarenopleiding zien tijdens de begeleiding ook nog het resultaat van hun eigen opleiding en kunnen die op die manier bijsturen en realistisch houden. Laat het ons actieve en permanente zijinstroom in de lerarenopleiding noemen. Ik denk dat dat manifest voor iedereen goed is om hetgeen waar we heel veel over discussiëren, met name de praktijkschok, het verschil tussen de opleiding en het effectief starten, te kunnen overwinnen. Alle ondertekenaars ervan willen de overheid overtuigen van de nood aan een coherent en integraal onderwijsbeleid waarin aanvangsbegeleiding een dynamo is van onderwijskwaliteit.

Hoe staat u tegenover het manifest op zich?

Is het huidige model van begeleiding aan vernieuwing toe? Kan men er bijvoorbeeld voor opteren om meer vraaggestuurd in plaats van aanbodgestuurd te werken?

Hoe kan ervoor gezorgd worden dat basisopleiding en begeleiding nadien nauwer op elkaar aansluiten?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Ik vind het vooreerst positief dat diverse actoren zoals de lerarenopleidingen, pedagogische begeleidingsdiensten en de ouderkoepels de handen in elkaar slaan om zich gezamenlijk achter eenzelfde initiatief te scharen. Het is van groot belang om een coherent onderwijsbeleid te voeren dat zoveel mogelijk leraren aantrekt en een kader creëert, zodat leraren ook in het onderwijs willen blijven. Dit is trouwens een van de essentiële aspecten om het lerarentekort te verminderen.

De inhoud van dit manifest strookt volledig met mijn doelstelling om een professioneel continuüm te realiseren, waarbij elke leraar vanaf de start van zijn opleiding tot het einde van zijn loopbaan de mogelijkheid heeft om zijn competenties permanent te ontwikkelen en te versterken.

Collega De Meyer, loopbaandifferentiatie past daar natuurlijk ook in.

De drie stappen van het manifest zijn cruciale elementen. Zoals u weet, komen we via de volgende bepalingen in cao XI al voor een groot stuk tegemoet aan die stappen. De cao biedt boeiende perspectieven in de loopbaan van leraren, en zeker voor de starters.

Eerst en vooral, en zoals ik al heb gezegd bij de vorige vraag: aanvangsbegeleiding is een recht en een plicht, scholen dragen de verantwoordelijkheid om de startende leraar in een intensief project te coachen. Door intensieve coaching krijgt de starter de kans geleidelijk te groeien in de job en zo de competenties die

hij of zij in de lerarenopleiding heeft verworven, verder te ontwikkelen in de dagelijkse klas- en schoolpraktijk, en die waar nodig bij te sturen. Scholen ontvangen middelen, dus lestijden en uren-leraar, voor die begeleiding en hebben de autonomie om dat vorm te geven. Voor scholen biedt het ook kansen om, via aanvangsbegeleiding als onderdeel van een professionaliseringsplan, voor elk personeelslid een coherent professioneel continuüm tot stand te brengen.

Ten tweede, om te verhinderen dat startende leraren versnipperde opdrachten toegewezen krijgen, met vaak onderbroken tewerkstellingsperiodes erbovenop, hebben we de lerarenplatforms opgericht. Die bieden de starters niet alleen werkzekerheid voor één schooljaar, en ook een zeker loon, maar ook groeikansen om te leren van collega's en een aantal schoolculturen te verkennen. Het is een meerwaarde dat starters in een beperkt aantal scholen kunnen lesgeven, vind ik zelf, om zo de verschillen in aanpak en werkwijzen te verkennen en ook geïnspireerd te raken. Het gaat zelfs verder dan hun eigen ontwikkeling: ze kunnen leraren van een school over de verschillende aanpak informeren en hen zo ook een beetje doen nadenken over de eigen praktijken.

Is het huidige model aan vernieuwing toe? U weet dat ik daarover op korte termijn ook een antwoord verwacht van de heer Monard, die samen met een commissie instond voor de evaluatie van de pedagogische begeleidingsdiensten. Dat rapport moet worden opgeleverd. Men is de conclusies nu aan het formuleren. Ik verwacht dat rapport binnenkort. Ik verwacht erin ook aanknopingspunten te vinden om na te denken over de begeleiding van lerarenteams. Zie ook de vorige vragen. Het is trouwens een complexe vraag, die wellicht een complex antwoord zal krijgen. De begeleidingsdiensten werken op dit moment zowel vraag- als aanbodgestuurd, maar de klemtoon ligt duidelijk op het vraaggestuurd werken, om op die manier zo goed mogelijk te kunnen aansluiten bij de context en de noden van de school. Ruimte voor verbetering is er inzake de keuze voor de meest effectieve begeleidingsstrategie afhankelijk van de context. Vraaggestuurd werken impliceert niet dat men telkens in individuele begeleiding moet voorzien of dat men alle vragen zelf moet beantwoorden. Men kan ook optreden als bemiddelaar of makelaar. Om daar echter grondig over te kunnen discussiëren, vind ik het dus belangrijk dat we wachten tot het rapport over de pedagogische begeleidingsdiensten is opgeleverd. Dat zal zeker nog zijn voor de legislatuur eindigt, dus we zullen daarover nog de discussie kunnen voeren hier.

Dan basisopleiding en begeleiding. Dat is een zeer, zeer interessant vraagstuk. In de lerarenopleidingen is decretaal voorzien in een component praktijk. Voor de bachelors is dat 45 studiepunten en voor de educatieve masters en graduaten 30. Tijdens de opleiding komen studenten dus in contact met de werkvloer en staan ze voor de klas tijdens stages. Die stages worden zowel vanuit de lerarenopleidingen als vanuit de stagescholen begeleid. Na de lerarenopleidingen stromen de afgestudeerden als startende leerkrachten in in het beroep. De school is dan de eerste verantwoordelijke voor het opnemen van de aanvangsbegeleiding van nieuwe leraren. Ook in dezen moeten we dat professionele continuüm realiseren en is het van belang dat meerdere actoren toenadering tot elkaar zoeken en ook in partnerschappen met elkaar kunnen samenwerken. Naast de school zijn dat de lerarenopleidingen en de pedagogische begeleidingsdiensten. Er zijn al goeie voorbeelden te vinden waarbij men vanuit die driehoekverhouding vorm geeft aan de aanvangsbegeleiding, maar dat is op dit ogenblik veeleer ad hoc, dat is nog niet structureel. Ik vind het van belang dat er structurele samenwerkingen ontstaan waarbij elke partner zijn expertise inbrengt. Ik hoop dat het manifest waarnaar u verwees daar ook sterk toe kan bijdragen.

Ook in de verdere professionalisering zijn afstemming en samenwerking cruciaal. Daar zie ik lokaal wel al voorbeelden van, zoals de prioritaire nascholingsprojecten, waarvan sommige worden getrokken door een lerarenopleiding, waarbij men

samenwerkt met pedagogische begeleidingsdiensten. Ik herinner u ook aan het artikel in het decreet inzake de lerarenopleidingen dat stelt dat hogescholen en universiteiten, onverminderd het feit dat ze een lerarenopleiding aanbieden, de opdracht hebben om mee in te staan voor de verdere ontwikkeling in het professionele continuüm, het ontwikkelen van een aanbod voor professionalisering en permanente vorming en het ondersteunen van de aanvangsbegeleiding van starters. Mijn administratie organiseert een aantal seminaries voor de lerarenopleidingen, maar ook voor de pedagogische begeleiders. Bij die seminaries kunnen mensen van elkaar leren. Er zijn ook diverse projecten waar lerarenopleiders en pedagogische begeleiders hun eigen praktijken op elkaar kunnen afstemmen. Er zijn dus heel wat initiatieven bezig, maar ik denk dat, zoals u trouwens ook stelde in de vraagstelling, een grondig debat over de toekomst van de pedagogische begeleiding inderdaad wenselijk is. Ik zou dat echter het liefst doen met het rapport-Monard in de hand.

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Minister, dank u wel voor uw antwoord. Ik denk inderdaad dat het wijs is dat we ook, óók, het rapport-Monard meenemen. We mogen echter ook niet de vele scholen en de vele praktijkvoorbeelden vergeten die niet noodzakelijk naar boven zijn gekomen in de bevragingen van het rapport, zoals ik daarnet heb aangehaald. Ik weet immers wie er is bevraagd. Je kunt niet iedereen bevragen, maar we moeten erover waken dat we daardoor geen interessante projecten missen. Daarom zeg ik dat dit óók moet worden meegenomen.

We moeten nog verder bekijken hoe we basisopleiding en begeleiding op elkaar kunnen doen aansluiten. Cruciaal bij de lerarenopleiding is die praktijkschok. Hoe beter de lerarenopleiding aansluit bij de realiteit, hoe beter.

U zei daarnet terecht dat studenten voor 45 of 30 studiepunten op de werkvloer zijn. Als ze dan in een school zijn, is dat inderdaad waar. Maar ik krijg nog te veel berichten van studenten die hun stage of grote delen van hun stage niet in een school voltrekken, maar in andere organisaties. Is dat oninteressant? Neen. Maar komen ze daarmee in de praktijk effectief met onderwijs in contact? Daarop is het antwoord helaas ook: neen. Daar moeten we toch naar blijven kijken.

Minister, u sprak over de evaluatie van de pedagogische begeleiding en het rapport. Hebt u daar een timing van? In onze stiel kan 'binnen afzienbare tijd' soms wel eens leiden tot 'afzien', omdat je een lange tijd nog altijd niets hebt gezien. Wanneer kunnen we dat verwachten?

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Jos De Meyer (CD&V): Dit is hoe dan ook een zeer interessante vraag van onze collega. Ik denk dat de leden van de commissie Onderwijs allemaal de interessante mail gekregen hebben vanuit de hogeschool Odisee. Ik heb hen ook bedankt en heb mijn appreciatie uitgedrukt voor de waardevolle ideeën, die hier trouwens bevestigd zijn door de minister. Terloops verwijs ik hier nogmaals naar het ontwerp van decreet waarover we straks gaan stemmen, collega's.

We kijken uiteraard met grote belangstelling uit naar het rapport-Monard, maar ik wil even teruggrijpen naar het rapport van de heer Monard over dezelfde materie van 2014. Ik citeer er een paar zinnetjes uit. "In alle diensten is er een sterke tendens naar vraaggericht werken vanuit een vertrouwensrelatie." En ook: "Het evenwicht tussen vraag- en aanbodsturing moet dynamisch zijn, in die zin dat vragen tot aanbod leiden en ervaringen met het aanbod tot nieuwe vragen. Deze dynamiek kan enkel gerealiseerd worden als de relatie tussen de diensten en de scholen/centra niet wordt gedefinieerd als een aanbieder/klant-relatie, maar veeleer als een partnerschap gekenmerkt door cocreatie en gedeelde

verantwoordelijkheid.” Ik denk dat die zinnen uit het rapport van 2014 nog steeds actueel zijn.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Collega’s, ik heb het net even nagevraagd. Het rapport zal zeker deze maand definitief opgeleverd zijn. Dat valt toch binnen redelijke grenzen. Maar ik stel ook vast dat als je in Onderwijs iets tegen het volgende schooljaar wilt invoeren, het altijd te snel is. Ik kon me dus wel iets voorstellen bij de term ‘afzienbare tijd’ en de rekbaarheid van die twee woorden.

Sowieso is de beste scholing in onderwijs, naast de theoretische vorming die je nodig hebt, de werkvloer. Ik heb daarnet al gezegd dat we moeten bekijken in welke mate de klaspraktijk ook een inspiratie kan zijn voor de effectieve professionalisering. Straks gaan we, zoals collega De Meyer gezegd heeft, een ontwerp van decreet bespreken waarin coaching iets elementairs wordt voor elke startende leraar. Wordt dus sowieso vervolgd.

Ik wil ook nog meegeven, collega’s, dat hier twee startende aspirant-leraren aanwezig zijn. Het zijn fans van het eerste uur. De ene jongedame is al naar deze commissie gekomen toen ze nog aan het twijfelen was of ze leraar wilde worden. Ondertussen is ze al geslaagd en zit ze al in het tweede jaar van haar opleiding. En de andere jongedame ook. Er is dus hoop voor onze leraars.

De voorzitter: Het siert ons, denk ik, dat die jonge mensen zich laten leiden door het feit dat ze naar de commissie komen, dat het een stimulans geeft. Proficiat, in ieder geval. *(Opmerkingen van minister Hilde Crevits)*

En compleet ontzuild, voilà. *(Gelach. Opmerkingen)*

Collega Daniëls, hebt u hier nog iets op aan te merken?

Koen Daniëls (N-VA): Ik probeer de twee zinnen van de minister, ‘binnen afzienbare tijd’ en ‘ontzuild’, samen te zetten. Dat lijkt mij wel iets, om binnen afzienbare tijd te ontzuilen. Maar dat zijn niet uw woorden. Ik probeer dat ervan te maken. *(Gelach)*

Alle gekheid op een stokje, collega’s. Cruciaal is inderdaad de begeleiding van onze leraren. Vanuit onze fractie vinden wij het vooral belangrijk dat die begeleiding effectieve meerwaarde betekent en geen stress, planlast of een gevoel van onbehagen. En dus is vraaggestuurd werken belangrijk. Kies uw prioriteiten als school. Delete al de rest wat op u afkomt, ook al kan het heel interessant zijn, maar het kan leiden tot werkdruk, die ons dan weer terugbrengt bij de vraag van collega De Meyer en collega Celis over mensen die uitvallen. Dat wil dus ook zeggen dat de begeleiding zich moet aanpassen aan de school, wat veel meer werk en inspanningen en inlevingsvermogen vraagt. Want een studiedag organiseren en daar iets presenteren, is natuurlijk veel gemakkelijker dan de omgekeerde weg.

Wij gaan daar zeker verder mee aan de slag, ook in het licht van het rapport dat komt, om dat te verbinden met de andere zaken.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Koen Daniëls aan Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs, over leerlingen die met succes een B- of C-attest aanvechten – 678 (2018-2019)

Voorzitter: de heer Kris Van Dijck

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Ik heb getwijfeld over het woord 'aanvechten' in de titel van mijn vraag. Het is in beroep gaan tegen, maar in veel gevallen komt het echt wel neer op een vorm van vechten met juridische termen tegen elkaar, het uitpluizen van school- en andere reglementen. Daarom heb ik er toch bewust voor gekozen om het woord te gebruiken, omdat er dan meestal ook iets knapt in de vertrouwensrelatie tussen de school en de student/leerling en de ouders, wat eigenlijk minstens even lastig is als het feit van het attest alleen.

Collega's, uit een analyse van een onderzoeker van de University Colleges Leuven-Limburg (UCLL) blijkt dat vorig schooljaar 24 leerlingen hun studieresultaat hebben aangevochten bij de Raad van State. Leerlingen kunnen deze stap nemen nadat de interne overleg- en beroepsmogelijkheden op school geen gewenst resultaat hebben opgeleverd.

De voorbije tien jaar waren er gemiddeld 18 leerlingen per jaar die hun resultaat betwistten. 48 leerlingen hebben gelijk gekregen, in die zin dat de Raad van State heeft geoordeeld dat het uiteindelijke oordeel niet juist was, en dat het opnieuw moest worden gemotiveerd en bekeken.

Ik voeg daaraan toe dat de attesten van de beroepsprocedures in heel veel scholen aanleiding geven tot gepercipieerde planlast. Er is een leerling die iets aanvecht en in beroep gaat, en vervolgens verschijnt op het prikbord de mededeling dat vanaf nu elke toets moet worden geverifieerd met per vraag het beoogde leerplandoel en de eindterm. Er moet ook een verbetersleutel zijn, en elke toets moet in drievoud in een envelop worden gestoken. De toets moet verantwoord worden, en bij elke vraag moet men uitschrijven welk leerdoel er al dan niet zou worden bereikt, enzovoort. Ik breng het bewust op deze manier, want dit is ook hoe het er dan in het hoofd van de leerkracht aan toe gaat.

Anderzijds hebben een leerling en zijn ouders inderdaad het recht om in beroep te gaan als er volgens hen onterecht een B- of C-attest werd uitgereikt. Daar moeten we ook niet blind voor zijn. De interne beroepsprocedure die we hebben bijgestuurd, lijkt mij een goede zaak, ook wat de samenstelling betreft. Het zorgt ervoor dat er ook met andere ogen naar de kwestie wordt gekeken.

En dan komen we tot de conclusie: kunnen we ons hierin vinden of niet? Is er bijsturing nodig? Minister, ik heb daarbij een belangrijke vraag. Want het kan niet de bedoeling zijn dat leerlingen die de doelstellingen niet hebben bereikt, alsnog geproclameerd worden via een procedure. Ondanks het feit dat je de doelstellingen niet hebt bereikt, gaan we zeggen dat je ze toch hebt bereikt, want je hebt een beroepsprocedure gevolgd. Dan gebeurt er iets vreemds in het onderwijs: het gaat dan niet meer over inhoud en kwaliteit, maar over een poging om een getuigschrift of attest binnen te halen.

Minister, hoe wilt u vermijden dat leerlingen, ondanks de overwogen beslissing en alle elementen die een klassenraad ter beschikking heeft, toch juridisch slagen, terwijl ze in de feiten de inhoud onvoldoende beheersen? Ze hypothekeren immers hun eigen toekomst.

Hoe kunnen we erover waken dat leerkrachten en scholen er niet toe worden aangezet om nog meer administratieve documenten gestructureerd op te maken en bij te houden, uit schrik voor mogelijke beroepsprocedures of arresten van de Raad van State?

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Ik wil de zaken toch in perspectief zetten. Dat zal helpen bij het beantwoorden van uw vragen. U had wel verwacht dat ik dat zou zeggen, maar ik moet dat ook doen. U kunt dat ook meenemen naar de scholen die u de komende periode zult bezoeken.

In het schooljaar 2017-2018 hadden we in het voltijds gewoon onderwijs 421.975 leerlingen. Dat zijn 421.975 eindbeslissingen die de klassenraad op het einde van het jaar neemt over leerlingen. Het gaat dan over een A-, B- of C-attest, en over wel of geen getuigschrift. Daarvan zijn er 24 gevallen die aan de Raad van State worden voorgelegd. Dat is 0,005687 procent. Ik wil dat toch even meegeven.

Ik zeg dat ook heel vaak als ik zelf in de scholen kom. Want als je toevallig de school bent waar het gebeurt, dan slaat de angst toe – niet alleen bij de school zelf, maar ook bij de omliggende scholen. Collega Daniëls heeft daar zeker een punt, en collega Krekels heeft met mij zo'n situatie meegemaakt.

Het effect van één beslissing is veel groter dan het effect van die 24 leerlingen, maar het gaat over 24 gevallen op honderdduizenden leerlingen. Het is van belang dat scholen dat weten. Bovendien krijgen niet alle 24 leerlingen gelijk. Als men wel gelijk krijgt, dan is het heel vaak een kwestie van motivering. Zelfs als ik het cijfer afzet tegenover het aantal leerlingen die een B- of C-attest krijgen – zo'n 45.000 per jaar -– dan gaat het om 0,053 procent van de gevallen.

Het gaat dus om weinig gevallen, gelukkig maar voor ons onderwijs. Bovendien betekent het niet dat, wanneer een leerling een zaak voor de Raad van State wint, hij of zij plots een A-attest krijgt. Vaak gaat het om een gebrekkige motivering van de beslissing, en blijven scholen toch bij het uitgereikte attest. En dat is maar goed ook. Het is goed dat een school overtuigd is van de kwaliteit van het werk dat ze leveren. Als ze de zaak moeten herbekijken, en ze kunnen hun keuze beter motiveren, dan is dat ook goed. Ik vind dat geen onbelangrijk verschil.

Collega's, ik hoop dat dit jullie overtuigt. De cijfers tonen aan dat de beslissingen van onze klassenraden in de meeste gevallen zeer gedegen worden genomen, en dat ze zelden een verrassing zijn. En dat hoort ook zo te zijn. Er is geen nood aan een hoger beroep als de beslissing dat een leerling een B- of C-attest, krijgt geen verrassing is, als scholen gedurende het schooljaar goed communiceren, en als de interne procedures goed functioneren.

Met het decreet Rechtspositie van 2014 zijn er een aantal maatregelen getroffen waarmee scholen in hun evaluatiebeleid rekening houden. Er is bijvoorbeeld de verplichting voor scholen om gedurende het schooljaar op regelmatige basis en tijdig te communiceren over aspecten van evaluatie. Denk aan de studievorderingen van de leerling, de vorm van de evaluatieopdrachten en de te beheersen materies.

Ten tweede is er de motivatieplicht voor scholen bij B- en C-attesten en, desgevraagd, de overlegplicht hierover met ouders.

Ten derde is er de uitbreiding van het schoolintern beroep naar een beroepscommissie die volheid van beslissingsbevoegdheid heeft en die is samengesteld uit

schoolinterne en schoolexterne leden, wat de onafhankelijkheid en neutraliteit van de genomen beslissing moet bevorderen.

Collega Daniëls, u stelt vaak de vraag of het wel doorwerkt tot in de school. Ik heb in mijn familie een aantal jongeren die in het secundair onderwijs zitten. Ja, ik zie dat in de scholen waar ik wat dichter bij betrokken ben, men er echt grondig werk van maakt, dat men ook, als leerlingen plots minder gaan functioneren, de ouders daarvan op de hoogte brengt, zodat, als je op het einde van het jaar een beslissing neemt, het niet plots zo'n beslissing is waarbij de ouders zeggen: 'Mijn zoon of dochter is fantastisch bezig, en dan komt er plots een B- of C-attest.' Dit zou eigenlijk niet mogen gebeuren. Je moet daar als ouder en als leerling ook in de loop van het jaar communicatie over gekregen hebben. Het staat in de regelgeving, maar ik zie het ook heel vaak terugkomen in de klaspraktijk.

Collega's, dus de Raad van State wegnemen – maar ik heb u zo eigenlijk niet gehoord, mijnheer Daniëls – vind ik een beetje moeilijk. Maar dat is ook niet uw vraag, dus dat zou ik niet doen. Het gaat over weinig gevallen. Ik vind het spijtig dat sommigen de stap naar de Raad van State zetten, of moeten zetten – want dat laat ik natuurlijk in het midden –: zoveel scholen, zoveel evaluaties. Als je naar de Raad van State moet stappen, is het omdat er blijkbaar geen betere oplossing voor de leerling gevonden is dan de zaak voor te leggen aan een rechtscollege.

Uw tweede vraag is mijn grote zorg. Ik heb dus de cijfers wat gerelativeerd. Maar het thema 'rechten en plichten' in het algemeen en het motiveren van attesten van leerlingen werd in het onderzoek en de focusgroepen van Operatie Tarra als bron van planlast uitvoerig geïllustreerd. U raakt daar dus een heel gevoelig punt aan met uw vraag.

Wij hebben in uitvoering van het actieplan al een actie geformuleerd en opgenomen, namelijk dat wijzelf, maar ook de koepels en het GO!, scholen informeren over de heersende rechtspraak in tuchtzaken en klassenraden en die vertalen naar concrete principes van motiveringen en beginselen van behoorlijk bestuur.

Het komt erop aan dat scholen en leerkrachten ondersteund worden om zo correct en inhoudelijk en juridisch sluitend mogelijk attesten te motiveren, om aan risicobeheersing te doen en daardoor de administratie en documentering van beslissingen doordacht en scherp te doen en net niet de nodeloze details op te nemen.

Maar daar is nog werk aan de winkel. Ik heb dat met jullie ook al besproken naar aanleiding van een andere vraag. Want als je een procedure verliest, slaat vaak de angst toe, en dit slaat dan om in een cumul aan rapporteringen, wat een enorme last betekent voor scholen. Dit wordt dus ook opgenomen in de werkgroep Tarra. Ook de cijfers die ik net gegeven heb, zouden een argument moeten zijn voor scholen om te zien dat ze in de meeste gevallen eigenlijk best wel goed bezig zijn. Het is van belang om, als dan zulke procedures komen of als er negatieve uitspraken zijn, daarmee aan de slag te gaan en een advies te geven hoe je juridisch sluitend of beter kunt gaan motiveren, of hoe je er in de loop van het jaar voor kunt zorgen dat er niet zo'n shock is als die die in bepaalde situaties ervaren wordt.

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Minister, als we inderdaad enkel kijken naar de cijfers van de Raad van State, moeten we het in perspectief plaatsen. Daar ben ik het absoluut mee eens. Maar dat zijn natuurlijk wel de zaken die in de kranten komen, die in nieuwsbrieven komen, en waarvoor dan vervolgens adviezen worden gegeven in de zin van 'let op met …'. Dan krijg je de befaamde 'leraarskamer-prikbordplaatjes' – nu

wordt dat in de scholen online bij leerkrachten gedropt. Het is dan: 'Opgelet! Aandacht, aandacht, aandacht bij motivering. Let erop dat …'. En dan moet je natuurlijk verzamelen. Dan begint het verhaal en wil iedereen zich langs de veilige kant vergissen en komt het erop neer dat meer beter is, dat nog meer nog beter is, dat heel veel meer heel veel beter is, en dat gigantisch veel bijna perfect is. Dus dan komen we in dat soort verhaal. We moeten het inderdaad in het juiste perspectief plaatsen, zoals ik daarnet gedaan heb, en u ook.

Maar, minister, dat zijn natuurlijk de cijfers van de Raad van State. We hebben daarnaast ook nog de cijfers van de interne beroepsprocedures. Ik weet niet of u daar zicht op hebt. Daar komt immers ook een dergelijk advies uit. Daar wordt ook gekeken naar hoe het nu komt dat iets gebeurt. Dat leeft intern in de school, want dat zijn natuurlijk ook statistieken die verschijnen. Er zijn dit jaar zoveel interne beroepsprocedures.

En dan komt natuurlijk de volgende stap: vermijdingsgedrag. Wat is vermijdingsgedrag? Leerkrachten die zeggen: 'Ik wil eigenlijk vermijden dat dit een interne beroepsprocedure wordt. We gaan toch een A-attest geven. Dan zijn we ervan af.' Dat is niet de beroepseer van leerkrachten, maar op een bepaald moment komen er afwegingen. We kunnen hier nu zeggen dat dat niet waar is en dat dat niet gebeurt, maar helaas zijn dat wel afwegingen die op bepaalde momenten gebeuren. Of het gebeurt dat leerkrachten zelf een examen nog eens nakijken, en in plaats van 48 op 100 maakt men er 50 op 100 van, en dan vermijdt men dat. Of omgekeerd, men zegt: 'Als er een tekort is, zorg dat het diep genoeg is.' Dat zijn ook adviezen die gegeven worden. Daar maak ik mij meer zorgen over, want dan spreken we niet over de Raad van State, maar dan gaat het over het vermijden van procedures, het vermijden van interne beroepen door te zorgen dat er geen beroep is, omdat het attest toch gegeven wordt. Of men houdt zelfs geen examens meer, of men stopt met punten geven. Dan krijg je iets wat statistisch heet 'regressie naar het gemiddelde'. Het wordt veel moeilijker om duidelijk te onderscheiden: ofwel zijn de doelstellingen in de totaliteit verworven, ofwel zijn ze in de totaliteit niet verworven. Je krijgt iets dat er ergens wat tussen hangt. Bijgevolg krijg je ook nog een effect, minister, niet alleen op wat u zegt rond motivering en planlast, maar ook een effect rond het vermijden van het te moeten motiveren.

Want de beste manier om ervoor te zorgen dat er geen beroepsprocedures zijn, is ervoor zorgen dat er geen of veel minder B- en C-attesten zijn. Dan zijn er de facto veel minder beroepsprocedures. Er gebeurt dan wel iets anders, en daarover maak ik me zorgen.

Minister, ik heb enkele heel concrete vragen. Hebt u zicht op het aantal beroepsprocedures, ook interne beroepsprocedures, in scholen? Hoe kunnen we erover waken dat we geen beroepsprocedurevermijdingsgedrag krijgen in scholen naar aanleiding van de elementen die u zelf aangereikt hebt?

De voorzitter: De heer De Meyer heeft het woord.

Er worden vandaag mooie duootjes gevormd uit het Waasland.

Jos De Meyer (CD&V): Ik denk dat we de scholen een heel eenvoudige raad moeten geven: neem uw beslissing zorgvuldig en motiveer ze goed. Ik denk trouwens dat de meeste scholen dat vandaag al doen en dat we hen op dat vlak moeten bevestigen. Laat u zeker niet leiden door de angst voor eventuele procedures. U hebt goed geschetst wat het aandeel is van de procedures, minister. Terecht stelt onze collega ook de vraag hoeveel interne procedures er lopen.

Rechtsbescherming van leerlingen maar ook van schoolbesturen is belangrijk. Ik vind echter wel dat er een zekere deontologie nageleefd moet worden, alvorens een procedure gestart wordt.

De voorzitter: Minister Crevits heeft het woord.

Minister Hilde Crevits: Ik zal beginnen met een antwoord dat ik niet kan geven: de gegevens over interne beroepen, waarbij wel leden van de klasraden aanwezig zijn, worden niet centraal bijgehouden. Ik heb daar geen register van. Scholen moeten zich daar ook niet over verantwoorden.

De associatie is misschien niet evident, maar u weet dat we onlangs cijfers gepubliceerd hebben over zittenblijven. Die zijn lichtjes gestegen. Dat spreekt niet echt voor de thesis dat er vermijdingsgedrag zou zijn en dat er gezegd zou worden: 'We zullen hen er maar allemaal door laten.' Het is wel goed dat het gezegd wordt, collega's, maar ik vind dat we toch vertrouwen moeten hebben in de manier waarop klasraden en schoolbesturen omgaan met het evalueren van leerlingen. Ik denk dat we blijvend de boodschap moeten geven dat een grondige, sterke evaluatie noodzakelijk is, maar dat men geen zaken moet bijhouden die niet nodig zijn. Maar het is ook weer niet aan mij – ik heb daarover een hele discussie gehad met de inspectie – om te zeggen wat men wel en niet moet bijhouden. Vanaf nu inspecteren wij de kwaliteit van de manier waarop de school haar kwaliteitsbeleid vormgeeft, zonder zelf ellenlange lijsten te maken. Meer informatie kan ik jullie daarover niet geven.

Ik ben evenwel zeker bereid om dat op te nemen – wat we trouwens al gedaan hebben – met de koepels en het GO!, om te bekijken hoe ze er daar op een papier- en verantwoordingsarme wijze mee omgaan. Het is natuurlijk wel waar: als er op de frontpagina van de krant een groot artikel staat waarin gezegd wordt wat er allemaal gedaan moet worden, wat tot almaar meer papier leidt, dan is het ook wel nuttig om eens de omgekeerde boodschap te geven. Er worden meer dan 400.000 attesten gegeven, die vaak zeer kwalitatief en goed zijn. We moeten dus misschien iets vaker aan het onderwijsveld zeggen dat we vertrouwen hebben in de manier waarop gewerkt wordt en dat altijd kaderen binnen dit geheel.

De voorzitter: De heer Daniëls heeft het woord.

Koen Daniëls (N-VA): Voorzitter, het is een juiste analyse dat het Waasland hier vandaag sterk aan bod komt. Ik had gehoopt op een tegensprekelijk debat volgende week op een school in Sint-Niklaas met collega De Meyer, maar zijn partij heeft jongerenvoorzitter Mahdi afgevaardigd. Het is nog altijd een tegensprekelijk debat, ik kan u geruststellen, collega's. Ook de andere partijen zullen vertegenwoordigd zijn op die school.

Een belangrijk signaal is inderdaad het wegnemen van die angst. Minister, ik wil vermijden dat, omdat beroepsprocedures in scholen aanleiding geven tot angst en onzekerheid, men beroepsprocedures zou vermijden om die angst en onzekerheid te vermijden. Op dat vlak moeten het beleid en alle stakeholders in het onderwijs signalen geven dat het best oké is om nog te werken met punten. Ik zie momenteel namelijk een aantal scholen waar men begint te werken met permanente evaluatie en waarbij men alles moet uitschrijven om een evaluatie te maken. Dan kom je terecht in eindeloze discussies met ouders en met leerlingen. Want het is dan uitgeschreven en de duidelijkheid verdwijnt dan. Je krijgt dan codes met smileys: één smiley met de lipjes naar beneden, één smiley met platte lipjes en drie smileys met meer en meer lachende gezichtjes. Dan wordt het natuurlijk moeilijk. Dan heb je maar één smiley met een minder lachend gezichtje. Dan krijg je regressie naar het gemiddelde. Het evenwicht tussen de verschillende smileys en de motivering daarbij, geeft in een aantal scholen veel meer aanleiding tot discussie. Ik denk dat we leerkrachten moeten ondersteunen, als ze enige duidelijkheid vragen, en hun de instrumenten moeten geven die er zijn om duidelijkheid te verschaffen. We zullen dat uiteraard verder opvolgen.

Ik geef nog mee dat we nooit gesuggereerd hebben om de procedure voor de Raad van State af te schaffen. We hebben ook niet gevraagd om aan de scholen verantwoording te vragen voor hun interne beroepen. Maar ik denk wel dat het interessant is om eens te kijken naar die interne beroepen en welke gevolgen eraan gegeven worden. Ik zie dat niet als kwaliteitsindicator, op geen enkele manier, net zomin als we vroeger in inspectierapporten in het aantal B-attesten of herexamens een indicatie zagen van de kwaliteit van het onderwijs. Dat is absoluut niet het geval. Ik denk dat we dat ook niet op deze manier moeten bekijken. We moeten er wel voor zorgen dat beroepsprocedures niet vermeden worden, wat een impact heeft op de kwaliteit.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.